

ŽELJKA METESI DERONJIĆ

Institut za filozofiju, Zagreb

Jedno otvoreno pitanje Petrićeve poetike

U svom mladenačkom spisu *Discorso della diversità de i furori poetici* (1553) Petrić, u okviru svog učenja o pjesničkom zanosu, dodjeljuje važnu ulogu nebeskim tijelima i njima pridruženim muzama. Prema Petrićevu tumačenju u spomenutom spisu dva su glavna uzroka pjesništva: 1. *furore* koji svoj izvor ima u muzama koje privlače i ispunjavaju stvaralačkim bijesom predodređene duše i 2. *ingegno*, shvaćen kao »spособnost i brzina našeg uma da uči i pronalazi«. U *Discorso della diversità de i furori poetici* Cresanin zapisuje tek da »prvi potok *ingegna* istječe iz uzvišenih izvora«, muza, a u *L' amorosa filosofia* (o. 1577) jasno tvrdi da je Merkur darovatelj *ingegna*. Dok se u mladenačkom spisu iz 1553. snažno ističe uloga nebeskih tijela, odnosno muza u pjesničkom stvaranju, u zreлом djelu *Della poetica* (1586–1588) Petrić, iako ne napušta svoja mladenačka gledišta o ulozi zanosa i muza u pjesničkom stvaranju, jasno pokazuje da ide u smjeru postavljanja teze o pjesništvu kao slobodnoj, individualnoj kreativnoj sposobnosti pjesnika. U *La deca sacra*, pretposljednjoj dekadi svoje *Della poetica*, Petrić razlikuje pjesnike koji stvaraju u potpunosti obuzeti božanskim zanosom od onih čije pjesničko stvaralaštvo ima svoj izvor u *ingegnu*. Kada u posljednjoj knjizi *La deca sacra* razmatra odlike svetog slobodnog pjesništva Cresanin se opet služi pojmom *ingegno* pomoću kojeg će objasniti da pod svetim slobodnim pjesništvom podrazumijeva ono u kojeg tumačenje božanskih stvari proizlazi upravo iz navedenog pojma koji predstavlja sposobnost uzdizanja do najviših stvari. Petrićeva kasna poetička misao otkriva da bit pjesništva treba tražiti u invenciji, u izmišljanju, povezivanju kontrarnosti kojima se ostvaruje začudno. A ta sposobnost invencije, kao i mogućnost zrenja najviših stvari te pjesničko kazivanje spoznatog leže u *ingegnu*. I dok se u spisu o različitim pjesničkim zanosima i dijalogu *L' amorosa filosofia* kao izvor *ingegna* ističu uzvišeni izvori, odnosno Merkur, *ingegno* u *Della poetica* postaje pojam kojim se Petrić služi kako bi izveo i dokazao tezu o pjesništvu kao slobodnoj, inventivnoj sposobnosti stvaranja. No u kojoj je mjeri moguće govoriti o pjesniku kao slobodnom stvaratelju kada je njegovo pjesničko djelo ovisno o nebeskom / božanskom utjecaju?

One Open Question of Patrizi's Poetics

In his early work, *Discorso della diversità de i furori poetici* (1553), Patrizi, within his teachings about poetic frenzy, assigns a significant role to

the celestial bodies, and to them associates muses. According to Patrizi's interpretation in the above-mentioned work, there are two main causes of poetry: 1. *furore*, which has its source in the muses which attracts and fills predetermined souls with creative frenzy; and 2. *ingegno*, understood as »the ability and speed of our intellect to learn and find«. In *Discorso della diversità de i furori poetici*, Patrizi writes only that »the first stream of *ingegno* flows from sublime sources«, the muses, and in *L'amorosa filosofia* (c. 1577) he clearly states that Mercury is the giver of *ingegno*. While his early work from 1553 strongly emphasises the role of celestial bodies, i.e. the muses in poetic creation, in his mature work *Della poetica* (1586–1588) Patrizi, although he does not abandon his youthful views on the role of frenzy and the muses in poetic creation, clearly indicates that his thought is moving in the direction of poetry as a free, individual creative ability of the poet. In *La deca sacra*, the penultimate *deche* (section) of his *Della poetica*, Patrizi distinguishes poets who create while wholly possessed by divine frenzy from those whose poetic creativity has its source in *ingegno*. When in the final book of *La deca sacra* Patrizi considers the features of sacred free poetry, he uses again his notion *ingegno* in order to explain that under sacred free poetry he means poetry in which the interpretation of divine things arises from the mentioned notion which represents the ability to rise to the highest things. Patrizi's late poetic thought shows that the essence of poetry lies in invention, in fiction, in the connection of contrasts by which the poet manages to amaze. The ability of invention, the possibility to reach intellectually the highest things and the poetic expression also lie in *ingegno*. While in his work about different poetic frenzies and his dialogue *L'amorosa filosofia* Patrizi emphasises that *ingegno* derives from a sublime source, i.e. Mercury, in *Della poetica* Patrizi uses the notion of *ingegno* to prove the thesis on poetry as a free and inventive ability to create. But to what extent is it possible to talk about a poet as a free creator when his poetic work depends on heavenly/divine influence?